

SİLÂHDÂR FINDIKLILI MEHMED AĞA

İbrahim Artuk

Millî tarihimiz bakımından büyük bir kıymeti hâiz ve özel şekilde kaleme alınmış tarihlerimizden biri de, hiç şüphe yok ki Hicri 12. Yüzyılın Devlet Ricâlinden olup san'atı, uslûbu ve parlak tasvirleri ile ün kazanmış, olayları bizzat görmüş geçirmiş Silâhdâr Hoca zâde Fındıklılı Mehmed Ağa'nın yazdığı tarihtir.

Bilindiği gibi Mehmed Ağa, İstanbul'da Galata'ya bağlı Fındıklı'da 8 Aralık 1658 (12 Rebi'ülevvel 1069) senesi pazartesi gecesi dünyaya geldi. Mehmed Ağa doğumunu 1069 (1658/59) vekayi'i arasında şu suretle kaydeder :

ماه مزبورہ اون ایکنجی دوشنبہ کیجسی اشبو محرر حقیر ذیل فذلکہ عالم غیبین
دنیاى فایہ وضع قدم ایلدی.

Genç bir delikanlı iken Saraya giren Mehmed Ağa o zamanki Baş Müsâhib Şâhin Ağa'nın himmetiyle yetişti.

1084 Senesi Zilka'de ayının 3. Çarşamba günü (9 Şubat 1674) henüz 19 yaşında iken İstanbul Has - Bahçe Bostancılar zümresine katıldı².

1088 Senesi Muharrem Ayının ortasında (Mart 1677), sabaha yakın, Tersane bahçesi haremindedir bulunan odalardan birinde âni olarak bir yangın çıktı. Kara Ağalar'ın su göndermemeleri yüzünden kısa zamanda ateş odanın her tarafını sararak, civarda bulunanları tehdit etmeğe başladı. Cariyeler paniğe kapılarak padişahın bulunduğu camlı büyük köşk'e kaçtılar. Fakat orada dahi durmuyarak denize bakan kafesli köşke firar ettiler. O sıralarda hazır

1 Silâhdâr Fındıklılı Mehmed Ağa, *Silâhdâr Tarihi*, İstanbul 1928, C. I, s. 143.

2 Fındıklılı Mehmed Ağa, *Aynı eser* C. I, s. 632; Ahmed Refik, *Alimler ve sanat-kârlar*, İstanbul 1924, s. 229.

bulunan 200 kadar Halvetci bostancılar ile Bostan-başı Rum Salih Ağa ve ocaklarının baş çavuş'u Kavanozlu Uzun Ali yetişip Zülüflü Baltacılar İşçiler veya Aşçılar (= عشجرات) ? denizden su taşıyarak yangını mümkün merteye söndürmeğe çalışırlar. Fındıklı Mehmed Ağa Bostancılarından olduğu için o da bu yangın hâdisesinde hazır bulunarak padişahın lûtfuna nâil oldu.

1089 Yılı'nın Şevval ayının 25. Cumartesi (10 Aralık 1678) günü hâmişi bulunan Haznedâr-ı Birûn Sâbık Baş Müsâhib Şâhîn Ağa'nın himmetiyle Zülüflü Baltacılar zümresine ilhak olundu.

1090 Senesi Rebi'ülevvel (Nisan 1679) ayında hizmetinde bulunduğu gulman, Enderundan Seferli odası neferatı zümresine alındı.

1094 (1683) Senesi Viyana Seferinde hazır bulunarak Kara Mustafa Paşa'nın azamet ve debdebesini yakından gördü. Ordu ile beraber yola çıktığında, seferin bütün müşkülâtına şahid oldu. Bir gece şiddetli bir yağmur esnasında herkes perişan oldu, kendisi de sandık üzerinde sabahladı. Seferin bütün teferruatını, safahatını izledi. Orta Macar Kralı Tökeli İmre Türk karargâhına geldiği zaman da orada idi. Bu bakımdan Kralın kıyafetini, maiyyet erkânını ve kabûlünü en ince teferruatına kadar tâkibetti.

1099 (1687/88) Senesi Gilmân Enderun Seferli zümresinden Kapı Ağası hizmetine alındı. IV. Mehmed'in hâl'i ve ortanca biraderi Şehzâde Süleyman'ın cülûsunu gördü.

Fındıklılı Mehmed Ağa gayet müdedkık idi. Cemâziülevvel ayının ilk günü olan Çarşamba gecesinde, Yeniçeri Ağası Hasan Ağa'nın delâleti ile Has-Oda hizmetine tâyin olundu. Devrin sadrâzamı İsmail Paşa 1099 senesi Cemaziülâhır 25 (27 Nisan 1688) günü sadarettten uzaklaştırılmak istenildiği zaman rakipleri ulema efendiler Saraya gelip Dârüssaâde Ağası vasıtasıyla Has-Bahçede Bağdad Köşkü'nde huzura kabûl olunarak İsmail Paşa'nın dünyadan ve cenk ahvâline habersiz bulunduğunu, lüzumsuz yere kan döktüğünü, azli gerektiğini söylediler. Padişah II. Süleyman hiyle ve de-siseden uzak olduğu için «ya kim vezir-i a'zam olsun?» diye sorunca Müftü Efendi hemen «Boğazhisardan gelecek Bekri Mustafa Paşa kulunuz Yeniçeri Ocağı'ndan yetişme, küçük yaşındanberi seferlerde bulunmuş, nice mertebeler kat ederek zâbitlik etmiş müdebber bir kulunuzdur, her hâline mütekeffiliz» diye Onu tavsiye etmişlerdi.

Fındıklılı Mehmed Ağa Kasrın beri tarafında eşribe-i tebhîr esnasında «acaba aslı ne ola? deyü yanlarında hazır ve bu emre nâzır idim. Cümle Has Odalı'ya izin verüp yanlarında oturduk. Müftü Efendi bizden bu sırrı saklayup, Oğullar müşâveremiz yeğen Osman Paşa husûsudur. Katline verilen fetvâyı pâye-i serir-i âlâya arz ettik ve sizin dahi mesmu'unuz olsun» deyüp okudu³.

1102 (1690/91) Senesinde Sarayın Harem-i Hümâyûn'unda kadınlarla arap tavaşiler arasında, gece nöbetleri sırasında, bâzı uygunsuzluklar olduğu Şehzâde Ahmed'in kulağına gitmişti. Genç Şehzâde Padişah olur olmaz hizmeti olmayan arap hareme girmesin ve nöbetçi olan gece kalmasın diye emir verdi. Bu emirden gücenen araplar, kızlarla sözleşip geceleyin divan ve dam üzerinde ve odalar içinde adam gördük diye feryad etmeye başladılar ve Mâh-ı mezburun Şevval'in 19 (16 Temmuz 1691) Pazar gecesini, divar üstünde adam var diye bağırmağaları üzerine bir miktar yalın kılıçlı arap Has-Oda semtine gelir. Bir tesadüf eseri olarak Has-Oda Köşkü Bostancılarından biri erik ağacına çıkıp meyve toplarken üstüne varup tuttular. Hareme giren hâin işte budur, ağaçtan inerken tuttuk, deyip ite kaka Dârüssaâde Ağası'na götürdüler. Zavallının feryadından Saray bir anda ayağa kalktı. Fındıklılı Mehmed Ağa o sırada, Has-Oda'da akşam kahvesini Dülbend Ağası Çerkes Osman Paşa ile içip sohbet ederken mugallâtayı işidüp vak'a mahâlline geldik, derakeb Dârüssaâde Ağası geldi, insaflı ve din-dar bir adamdı. En azı divarla ağaç arası on on beş arşın idi, bundan başka divar yüksek, çıkıp inmek imkânsız gibi idi; çaresiz başı korkusundan o da buna ses çıkarmadı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Padişah bu habere inandı. Ertesi Pazar günü Bostancı-başı Süleyman Ağa biz bu nâmı kabûl etmeyiz, cümle neferlerime kefilim, buyurun Padişahım ağaç ile divar beyni ne denli baiddir, imkânı var ise ibret için beni ve cümle neferatımı kat'-ı am et diye feryad ede gördü. İsga olunmayıp zavallı Bostancının Bâb-ı Hümâyûn önünde başı vuruldu⁴.

Mehmed Ağa daha sonra Vezir-i a'zâm Kadı Ali Paşa'nın azlinde de bulundu. Vezir-i a'zâm-ı hiç sevmezdi, azli edileceği zaman Padişah II. Ahmed ne söyleyecek diye merak ediyordu. Vezir-i

3 *Silâhdâr Tarihi*, C. II, s. 359; Ahmed Refik, *Alimler ve sanatkarlar* s. 230.

4 *Silâhdâr Tarihi*, C. II, s. 581.

a'zamlar huzûra girdikçe, içeride hiç kimse duramaz ve dışarıya çıkmak mu'tade iken kimse çıkmasın diye tenbih edildi. Mehmed Ağa bu ele geçmez fırsattan istifade ile Padişah ne söyledi ise cümlesini zabt etti.

II. Ahmed devrinde Sarayda aynı faaliyeti gösterdi. Has Odalı olmak hasebiyle bir çok olaylar da bizzat bulundu. Hattâ şunu diyebiliriz ki Mehmed Ağa sadece olayların ceryan tarzına değil, onların vukuu sırasında Padişahın ve huzurda bulunanların sözleri, hareketleri hattâ oturuş ve kalkışları ve davranışlarına kadar büyük bir tecessüs ile ta'kib etmişti⁵.

1106 Yılıın Cemâziü'lâhir ayının 22 (7 Şubat 1695) Pazar günü ki Rumi Ocak ayının 27. günü dir. Sabahleyin güneşin doğuşundan üç saat sonra Padişahımızın amcası Sultan Ahmed damla hastalığından ölmüştü. Bu haberi Darüssaâde Ağası İshak Ağa sadr-ı a'zam Ali Paşa'ya bildirince Ali Paşa Edirne'de bulunan vezirleri, ülemayı, Ocak Ağaları ile ileri gelenleri ve Divan memurlarını sarayına çağırarak Sultan Ahmed yerine padişahlığa kimin getirileceği konusunda konuşmağa başladı. Toplantıda bu konuda merhum Sultan Mehmed'in büyük şehzâdesi Sultan Mustafa üzerinde oy birliği olduğu belli olunca bu kararı Bâbüssaâde Ağası'na bildirdiler. Hep birlikte cülûs töreninde bulunmak üzere Bâb-ı Hümayûn'a gelerek yeni Padişah'ın çıkışını beklemeğe başladılar. Bu sırada Fındıklılı Mehmed Ağa Sultan Mustafa'nın şehzadeliklerinden beri oturdukları hâneye koşarak müjde haberini vermiş ve onu buradan alarak Hasoda tarafında bulunan demirkapı önüne getirmişti. Burada Arz Ağaları tarafından karşılandılar⁶. Buradan Taht-Odası'na gidilerek yeni Padişah, Hazret-i Peygamber'in mübârek hırkalarının eteğinde iki rik'at şükür namazı kılıp duâ ettikten sonra içerde giydiği yeşil şal kaplı samur kürk ve başına küçük sarık üzerine murassa' bir tuğ takarak bi'at töreni için dışarı çıkarken arz odası önünde şehzâdelik imamı Ali Efendi, Hekimbaşı Mehmed Efendi, Cerrahbaşı Nuh Efendi tarafından karşılanup eli öpüldü. Bundan sonra öğle vakti ezani saatle tam 7 de Bâb-ı Hümayûn dışında kurulan Tahta oturdular 1106 - 1115 (1695 - 1703).

Sultan Mustafa (1695-1703) şehzadeligindenberi Mehmed Ağa'yı tanıyor ve onun bir tarih kitabı yazdığını biliyordu. Bu itibarla Osmanlı tahtına cülûs eder etmez Mehmed Ağa'dan, tahta cülûs ettiği günden itibaren vuku' bulacak olayları, fetihleri, zaferleri günü gününe yazmak vazifesini vermiş Mehmed Ağa da tanrının yardımına güvenerek Sultan Mustafa'nın dediği gibi Nusret-nâme adını verdiği eseri yazmaya başlamıştı. Mehmed Ağa zâten 1065 (1655) den 1106 (1695) ya kadar bütün vukuâtı zabt etmiş bulunuyordu. II. Mustafa devrinde dülbend gulamı oldu ve padişahın yanından hiç ayrılmadı.

1107 Senesi Zilka'de ayının 24. (25. Haziran 1696) Cuma günü II. Mustafa çadırda karadut yerken Fındıklılı Mehmed Ağa'ya dönerek, acaba Müverrih bizim karadut yediğimizi dahi tarihe yazar mı? demişlerdi, bende hürmetle, hünkârım bu lâtifeden murâd-ı hümayûnları ancak yazıla demektir, cevabını verdiğim için bu fıkrayı buraya kayd ettim⁷.

II. Mustafa nereye gitse Fındıklılı Mehmed Ağa görsün, yazsın diye beraber götürüyordu. O esnada 1107 ? Muharrem 28 (8 Eylül 1695) Çarşamba günü Lipva Kalesi feth olundu. 30 Muharrem (10 Eylül) Cuma günü II. Mustafa Has hademeli ile beraber Lipva Kalesini baştan başa dolaştı, ele geçirilen cebhâne ve zahireyi görerek bu mutlu zaferi kendisine lûtf ettiği için Cenâb-ı Hakka hamd eyledi. Mehmed Ağa dâima beraberlerinde idi. Seferden avdet edilince Fındıklılı Sarayda her olayda bulunur ve Padişah ile görüşür, ne söylerse tarihine kaydederd.

II. Mustafa'nın son senelerine doğru, Çorlu Ali Paşa yerine İbşir Hüseyin Ağa Silâhdâr olacaktı. Hâne-i hassa nizâmınca evvelâ Dülbend Gulamı, sonra sırasıyla Rikâbdar, sonra Çuhadar ve ondan sonra Silâhdâr olmak lâzımdı. O tarihlerde Rikâbdar Çerkes Süleyman Ağa idi. Genç ve tecrübesiz idi. Hüseyin Ağa Silâhdâr olunca Çerkes Süleyman Ağa gençliğinden dolayı Kapıcı başılıkla Harem-i hümayûn'dan çıkarıldı. Fındıklılı Mehmed Ağa Rikâbdar olmadan Çuhadar oldu. İşte bu sıralarda Edirne Vak'ası meydana geldi.

Mehmed Ağa II. Mustafa'nın hâl'ine ve II. Ahmed'in cülûsuna şahid oldu.

7 Nusret-nâme, C. I, s. 40.

5 Silâhdâr Fındıklılı Mehmed Ağa, Nusret-nâme, Nâşiri İ. Parmaksızoğlu, İstanbul 1962, C. I, s. 4.

6 Nusret-nâme, C. I, s. 3-4.

1115 Senesi Rebiülâhir 10. (23 Ağustos 1703) Çarşamba günü Has-oda tarafına açılan Harem kapısından dışarıya çıkan II. Ahmed'i karşılayıp koltuğuna girerek Hırka-i Şerif odasına getirip, orada kurulu bulunan Tahta oturtular. Sultan Ahmed burada iki rik'ât şükür namazı kıldı ve kısa bir duâda bulunduktan sonra, en önce Silâhdâr onun arkasından Fındıklılı Mehmed Ağa ve Has Odalılar topluca bi'at ettiler. Padişahın cülûsunu müteâkip İpşir Hüseyin Ağa'nın yerine Mehmed Ağa Silâhdârlığa getirildi 1115 (1703) *.

Yeni Padişah'ın cülûsunda Bostancılara sekiz kıst mevâcibi verilmemişti. Bu yüzden ayaklandılar. Silâhdâr Mehmed Ağa bunu haber aldı ve isyanı yatıştırmak için her türlü tedbirlere baş vurdu. Kızlar Ağası'na mes'eleyi anlattı. Padişahın dışarıya çıkması lâzımdır dedi. III. Ahmed Has Oda'dan havuz kenarına geldi ve Bostancılara, mevâcibin verileceğini söyledi, fakat mevâcibin hepsi verilemedi. İsyân şiddetle bastırıldı. Bostancılardan birçoğu sürüldü. Fakat Fındıklılı Mehmed Ağa Bostancı Ocağından yetişme olduğu için Bostancılardan birçoğunu affettirdi.

II. Mustafa tahttan indirildiğindenberi büyük bir üzüntüye kapılmıştı. Onun bu hâli en sonunda hastalanmasına ve vücudunun su toplamasına ve neticede idrarının tutulmasına sebep olmuştu. Kendisine bakan hekimler tedaviden âciz kaldılar. Nihayet 1703 senesi Aralık'ın 18 Cumartesi günü saat 9 da Tanrının rahmetine kavuşmuş oldu. Padişah, Fındıklılı Mehmed Ağa'yı, Silâhdâr bulunması münâsebetiyle, Cenaze merasiminin kendisi tarafından idare olumasını emretti. Mehmed Ağa derhâl vezirleri, ulema ve büyük rütbedeki memurları çağırtdı. Bunlar Saraya gelip Akağalar Kapısı dışında toplandıkları sırada, Cenâze Kuşhâne Kapısı'ndan çıkartıldı. İçoğlanları Câmî önündeki meydanlığa kurulan çergeye getirilerek, vasiyeti üzerine ve padişahın emri gereğince, Ayasofya Şeyhi İspiri damadı Mustafa Efendi, Ayasofya Baş İmamı Gonca zâde Mustafa Efendi, İmam-ı Sultanî Seyyid Mustafa Efendi ve Saray kurrallarından Şeyh Mehmed Efendilerin yardımı ile yıkayıp kefenlendi. Tabutuna üç sorguçlu mücevveze konulduktan sonra kaldırıldı. Padişah da Arz Odası önünden saçak altında oturduğu iskemleden kalkarak gözleri yaşlı, cenâzenin arkasından yürümeğe

8 Raşid Tarihi, C. III, s. 86.

Fındıklılı Mehmed Ağa, Çeşme Kitâbesi.

Fındıklılı Mehmed Ağa Mezar Kitabesi.

başladı. Akağalar Kapısı'na kadar yürüyüp eşikte durdu. Cenâzeyi buradan, ileri gelen memurlar alarak güneş batmaktayken kapı önündeki musalla taşına indirdiler. Şeyh Mustafa Efendi imamlık etti, namazı kılındıktan sonra Yeni Câmî'de babasının yanına defnedildi⁹.

O sıralarda Sarayda yeni yeni nüfuzlar peyda olmuştu. Bilhas- sa Uzun Süleyman Ağa III. Ahmed'in oda lalası idi. Ağanın en çok sevdiği zat sâbık Silâhdâr Hüseyin Ağa'nın oğlu İbrahim Bey'di. İbrahim Bey evvelce Çorlulu Ali Paşa'ya intisab etmiş, Hâne-i hassa'ya girmeden hazine kitabetinden hazine kethüdası olmuştu.

III. Ahmed cülûs edince Süleyman Ağa İbrahim Beyi iltizam etti. Onu Silâhdârlığa tâyin etmek istedi ve muvaffak oldu¹⁰.

8 Şevval Perşembe günü Fındıklılı Mehmed Ağa'ya töre gere- ğince vezirlikle, eyâletlerden birini kabul etmesi teklif olundu. Fak- kat Mehmed Ağa Vilâyet tevcihinde afv ricâ edip günde 300 akçe ile emekliliğini istedi. 12 Pazartesi günü iki namaz arasında duâ ederek sakal bıraktı. 15 Perşembe günü elinde olan kıymetli eşya ve mücevherleri yerine gelene teslim ettikten sonra sünnet odasın- da III. Ahmed'in huzuruna çıkarak «Hakk celle ve alâ Hazretleri Şevketlü Efendimin vücûd-ı hümâyunların hatasız eyliye, bu kul- ları menkûb kalmış bir edna çâkerin idim, bu rütbe ile mesrur ve bu nan-pâre ile memnun eyledin, Cenâb-ı bâri Şevketlü Efendimi iki cihanda mesrur ve handan eyliye» dedim. III. Ahmed şu sözlerle iltifat etti «Ben de senden ve hizmetinden hoşnud idim. Allah-u Taala Hazretleri senden hoşnud ve râzı ola, etmeğin hayrın göre- sin» dedi¹¹. Mehmed Ağa padişahın ayağını öpüp duâ ederek dı- şarıya çıkdıktan sonra Hırka-i Şerif yakınında dört rik'ât namaz kıldıktan sonra vezir-i a'zâmın evine gidip misafir oldu. Daha son- ra Demirkapı yakınında Hacıelvan-zâde Mahâllesinde, kal'a divarı üzerinde, deniz bakan bir evi satın alarak oraya yerleşti. Bu sıra- larda Mehmed Ağa 46 yaşında bulunuyordu. Emekli olduktan son- ra tarihini yazmağa devam etti. Zamanın olaylarını 1133 (1720/21) Senesi Niş vak'asından sonra kesdi. Vefatından bir sene önce, 1138

9 Nusretnâme, C. II, s. 209; Ahmed Refik, *Alimler ve sanatkârlar*, s. 234.

10 *Silâhdâr Tarihi*, Nâşiri Ahmed Refik, İstanbul 1928, C. I, s. VIII; A. Refik, *Alimler ve sanatkârlar*, s. 234.

11 Nusretnâme, C. II, s. 211; *Silâhdâr Tarihi*, C. I, s. IX.

(1725/26) de Fındıklı'da Kazancı ve Hacı Receb Câmî'leri arasında bir çeşme yaptırdı. Çeşme kesme taştan yapılmış büyük bir haznenin yüzüne kabartma çizgi ve süslerle şekillendirilmiş ve oymalı kemerinin üzerine kitâbesi konulmuş, görünüşü bir kapıyı andırmakta olup, üzeri toprak örtülü ve çatısızdı. Musluğu koparılmış, teknesi çukurda kalmış ve saçak çıkıntısı taşlarının bir kısmı dökmüş olarak tâmire muhtaç bir hâlde bulunmaktadır¹². Kitâbesinde ise şunları okumaktayız :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ صَاحِبُ الْخَيْرَاتِ وَالْحَسَنَاتِ سَلْحَدَارِ
شَهْرِ يَارِي فَنْدَقْلِي مُحَمَّدٌ آغا رُوْحِيْبِيُونِ الْفَاتِحَةِ سَنَةِ ١١٣٨

Çeşme aynasının üzerinde ve yazının altında dalgalı, sivri kemer biçiminde bir pervaz bulunur. Bunun kenarları boyunca dişli bir bezeme vardır, köşelerinde birer madalyon yer almış bulunmaktadır. Bunun altında : مَا شَاءَ اللَّهُ görülmektedir.

Mehmed Ağa 70 yaşında olduğu hâlde vefat etti ve Taksim'deki Ayazpaşa Mezarlığı'na gömüldü. Mezarının nerede olduğunu bilen yoktu. Askeri mütekahtlerden, eski Harbiye Mektebi Müdürü merhum Reşid Bey bir tesadüf eseri olarak 15 Ağustos 1926'da Fındıklılı Mehmed Ağanın mezar taşını Ayazpaşa Kabristanında buldu. Bunu Müderris Ahmed Refik Bey'e bir mektup ile bildirdi ve o zamanki Türk Tarih Encümeni azâsından iki zâtı memur ederek mezar taşını kaybolmayacak bir yere koydurdu. Bilâhîre bu taş zamanın Müzeler Umum Müdürü Halil Edhem Bey Merhum tarafından İstanbul Asâr-ı Atîka Müzesine nakolundu¹³. Aradan seneler geçti. Bir gün, Topkapı Saray Müzesi Müdürlüğünden emekli Hayrullah Örs, Fındıklılı Mehmed Ağa'nın Mezar taşının Arkeoloji Müzesinde olup olmadığını sordu. Bütün aramalara rağmen böyle bir taş bulunamadı. Türk İslâm Eserleri Müzesini ziyârete gittiğimde, İslâmî mezar taşları arasında Mehmed Ağanın mezar taşına rastladım. Derhâl estampajını çıkardım. Bu mezar taşının üzerinde şu yazılar yer almış bulunmaktadır :

اللَّهُ سَبْحَانَهُ وَتَعَالَى سَاقَا سَلْحَدَارِ شَهْرِ يَارِي فَنْدَقْلِي مُحَمَّدٌ آغا تَوْلَاهُ وَبِإِجْمَاعِ الْمُؤْمِنِينَ
مُؤْمِنَاتِهِ رَحِمَتْ إِلَيْهِ بِحَرْمَةِ الْفَاتِحَةِ سَنَةِ ١١٣٩

12 İbrahim Hilmi Tamşık, *İstanbul Çeşmeleri*, İstanbul 1945, C. II, s. 55 Vd.

13 *Silâhdâr Tarihi*, C. I, s. X.

Reşid Bey'in Ahmed Refik Bey'e verdiği kopyanın tarihi 1136 ۱۱۳۶ dir. Bizim kitabenin tarihi ise 1139 (۱۱۳۹) dir, şu hâle göre Müverrihimizin 67 yaşında değil 70 yaşında öldüğü anlaşıl-maktadır.

Tarihciliği :

Bilindiği gibi Devletin Vak'anüvis tarihlerinden başka özel bir şekilde kaleme alınmış husûsi tarihlerden biri de hiç şüphe yok ki, Silâhdâr Fındıklılı Mehmed Ağa'nın zeyl-i Fezleke'sidir. Mehmed Ağa'nın bu tarihi Silâhdâr Tarihi ismiyle anılmaktadır ve Kâtip Çelebi'nin Fezleke'sine zeyl olarak yazılmıştır. 1065-1106 senesine kadar olan vuku'atı ihtivâ eder. Merhum Müderris Ahmed Refik Altınay'ın bir mukaddemesiyle o zamanki Türk Encümeni tarafından İstanbul Devlet Matbaası'nda 1928 senesinde iki cild hâlinde tab' edilmiştir. Birinci cildi 1065-1094 senesine kadar olan hâdiseleri ihtiva eder. İkinci cildi 1095-1106 senesine kadar olan vuku'atı günü gününe tasvir eder.

II. Ahmed devrinde Saray'da Seferli Odası'ndan Hasoda'ya tâ-yin olunduğu için vazife icabı olarak birçok hâdiselerde padişahın yanında bulundu.

II. Mustafa (1106-1115) daha şehzâdeliğindenberi Mehmed Ağayı biliyor, Onun iffet ve istikametini takdir ediyordu. Cülûsundanberi (22 Cemâziülâhır) vuku'a gelecek olayları kaydetmesini ve kitabına Nusretnâme adının verilmesini emr etmişti. Öyleki her an Mehmed Ağa padişahın yanında idi.

III. Ahmed zamanında da yazmağa devam etti. Tabiatıyla bu eser de 1116-1133 seneleri arasındaki olayları, sene sene kaydeden Nusretnâme'dir¹⁴. Nüshaları hemen hemen çok mahdud olan bu eseri hiç şüphe yok ki, ilim âlemine ilk defa tanıtan merhum Ahmed Refik Bey'dir. Aynı zamanda Vak'anüvis Râşid'in tarihine ışık tutan kaynaklardan biridir. Müverrih Râşid tarihçimizden istifâde ederken bâzı isimleri, lâkablari dikkatsiz zabtetmiş ve bütün bir bahsin manasını değiştirecek kadar ileri gitmiştir¹⁵.

Fındıklılı Mehmed Ağa'nın ister zeyl-i Fezleke'sinde ister Nusretnâmesi'nde pek çok terkip ve imlâ hatalarına rastlanmaktadır.

14 Orhan Köprülü, *Râşid'in kaynaklarından biri Silâhdârın Nusretnâmesi* (Belleten), Türk Tarih Kurumu 1947, s. 474.

15 Orhan Köprülü, *Aynı makale*.

Kendisi yabancı dile vakıf olmadığı için yalnız şahıs isimlerini değil, coğrafi isimlerini dahi yanlış kaydetmiştir.

Fındıklılı Mehmed Ağa tarihlerinin, bugün birkaç kütüphanede nüshaları mevcuttur. Türk Tarih Kurumundaki nüsha zeyli Fezleke'dir.

Hâlis Efendi nüshası ise yeni yazılmış bir istinsahdır ve 1094 senesine kadardır. *Veliyüddin Efendi nüshası* defterde 2369 numarada kayıtlıdır. 329 varaktır. Bu nüsha düzgün bir divanı kırma ile yazılmıştır. 170 X 440 eb'indedir¹⁶.

Yıldız Kütüphanesi'ndeki nüsha defterin 57/2321 numarasında kayıtlı olup, 2 cilt hâlinde nesih hattı ile yazılmıştır.

Veliyüddin Efendi nüshası ile Yıldız Kütüphanesi nüshası, 1133 senesine kadardır. Bundan başka Mağnisa Genel Kitaplığı'nda bir Nusretnâme nüshası daha mevcuttur ki, 743 numaraya kaydedilmiştir¹⁷.

16 *İstanbul Kütüphaneleri Coğrafya Yazmaları Kataloğları*, 2. Fas. İstanbul 1944, s. 261.

17 İ. Parmaksızoğlu, *Mağnisa Genel Kütüphanesi Tarih Coğrafya Yazmaları Kataloğu*, İstanbul 1952, I, 3.